

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35) om emeritilöner för präster.

Genom en den 13 januari 1933 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 25, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande dels av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden för den 6 augusti 1932 och den 13 januari 1933, dels ock av kyrkomötets propositionen bilagda skrivelse den 1 september 1932, nr 29, samt propositionen närslutet transsumt av kyrkomötets särskilda utskotts betänkande nr 15 föreslagit riksdagen att för dess del antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35)¹ om emeritilöner för präster.

Härmed förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skola i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse:

1 §.

1. Emeritilöner må — — — i prebendepastorat.
2. Lag samma vare om domkyrkosyssloman, som icke tillika innehar ordinarie kyrkoherde- eller komministertjänst.

2 §.

Emeritilön delas i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp.

Grundbeloppet skall — — — ettusenfemhundra kronor.

För domkyrkosyssloman, varom i 1 § sägs, skall grundbeloppet motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, efter vilket avgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått.

Det provisoriska — — — i 4 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1933.

¹ Senaste lydelse se beträffande § 2 1929: 385.

Enligt 1 § i lagen om emeritilöner för präster må emeritilöner under de villkor och bestämmelser, som i lagen stadgas, från kyrkofonden utgå till ordinarie och extra ordinarie präster, vilka tjänstgöra i territoriell församling, dock icke till prästerskapet i Karlsborgs församling, ej heller till kyrkoherde i prebendepastorat. 2 § i lagen uppdelar emeritilönen i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp. Grundbeloppet skall för ordinarie tjänstinnehavare motsvara 80 procent av hans lön, beräknad på visst sätt, med iakttagande bland annat därav att grundbeloppet ej må understiga eller överstiga vissa angivna belopp. För extra ordinarie präst skall grundbeloppet utgöra 1,500 kronor. Det provisoriska tilläggsbeloppet skall såväl för ordinarie tjänstinnehavare som för extra ordinarie präst utgöra 1,000 kronor. Enligt 3 § bestämmer Konungen — med iakttagande därav, att kyrkofonden eljest åliggande utgifter skola i främsta rummet bestridas samt att icke något år mer än en million kronor må användas till emeritilöner — huru tillgängliga medel skola, med hänsyn till olika klasser av tjänstinnehavare, uppdelas i lämpligt antal emeritilöner. I 4 § stadgas skyldighet för ordinarie präst att, mot åtnjutande av emeritilön, från tjänsten avgå vid viss ålder eller på grund av vissa andra omständigheter. Beträffande extra ordinarie präst stadgas i sistnämnda paragraf, att han må erhålla emeritilön, när han uppnått viss ålder eller vissa andra omständigheter inträffat. Slutligen föreskriver samma paragraf, att emeritilönen under vissa förhållanden skall utgå med avkortat belopp. Enligt 5 § utser Konungen innehavare av emeritilön, för vilket ändamål det åligger vederbörande domkapitel att anmäla, när präst finnes böra komma i åtnjutande av sådan lön. I 6 § stadgas skyldighet för präst, som erhållit emeritilön, att avträda från sin befattning. 7 § meddelar viss föreskrift om förverkande av rätt till emeritilön. Enligt 8 § må sådan lön ej tagas i mät eller beläggas med kvarstad. 9 § innehåller viss bestämmelse angående den tid, då emeritilöner först skulle utdelas. I 10 § medgavs undantag för redan utnämnd tjänstinnehavare från skyldigheten att avgå från sin befattning mot emeritilön. 11 § föreskriver, att vad om domkapitel är stadgat skall gälla även om Stockholms stads konsistorium, och enligt 12 § äger Konungen meddela de ytterligare föreskrifter, som för tillämpning av bestämmelserna i lagen kunna finnas erforderliga.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 november 1929 har kyrkomötet hemställt om verkställande av utredning rörande beredande av emeritilöner åt domkyrkosysslomännen.

Över kyrkomötets skrivelse hava kammarkollegium och statskontoret avgivit gemensamt utlåtande, däri de hemställt, att skrivelsen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Till stöd härför hava ämbetsverken anført:

Vid avgivande av sitt förevarande utlåtande hava ämbetsverken tagit del jämväl av handlingarna till en av Kungl. Maj:t den 22 februari 1929 till

kammarkollegium remitterad framställning av domkapitlet i Uppsala i samma fråga.

De i förevarande båda ärenden hörda vederbörande hava i regel förordat förslaget att bereda domkyrkosysslomännen emeritilön; och myndigheterna synas i allmänhet ej hava något att erinra mot att emeritilönerna utbetalas ur kyrkofonden. Emellertid har domkapitlet i Skara i yttrandet över domkapitlets i Uppsala nyssberörda framställning funnit vissa betänkligheter vid att kyrkofondens för rent prästerliga beställningar avsedda tillgångar användes för pensionering av befattningshavare, vilka i likhet med domkyrkosysslomännen vore till stor del avlönade med statsmedel eller boställen. Domkapitlet i Karlstad har i sitt över samma framställning avgivna yttrande anmärkt att det för det dåvarande ej föreläge skäl att bereda emeritilön åt den vid domkyrkan i Karlstad anställde sysslomannen, vilkens låga avlöning i denna egenskap medförde att befattningen borde vara förenad med annan befattning. Domkapitlet i Härnösand har ansett innehavare av domkyrkosysslomansbefattning böra undfå emeritilön allenast då befattningen med hänsyn till arbete och avlöning vore fullt självständig, varför emeritilön ej borde ifrågakomma för domkyrkosysslomannen i Härnösand, vilkens befattning vore att betrakta som bisyssla. Även i vissa andra hänseenden hava hos myndigheterna skiljaktiga meningar yppat sig i fråga om den omfattning, vari sysslomännen borde erhålla emeritilön.

Av handlingarna i ärendet framgår, att domkyrkosysslomännens arbetsuppgifter, även inbegripet deras predikoskyldighet, inom de olika stiftens taga deras tid i anspråk i väsentligt olika grad, så att befattningen endast i enstaka fall kan anses som huvudbefattning, under det att den i andra fall giver innehavaren blott ringa sysselsättning. Om någon allmän pensionering synes därför ej kunna bliva tal. Där i vissa fall tjänstens beskaffenhet är sådan, att rätt till pension må anses böra tillerkännas innehavaren, tala efter ämbetsverkens uppfattning skälen för att pensionen bör utgå av domkyrkans medel eller, där dessa ej lämna tillgång, av det pastorat som har domkyrkan till sin församlingskyrka. Någon ovillkorlig skyldighet för domkyrkan eller pastoratet att bereda sysslomannen pension läser dock ej kunna ifrågakomma, utan beslutet om pensions utgörande läser i varje särskilt fall böra vara beroende på eget åtagande, eventuellt — där domkyrkans stat fastställas av Kungl. Maj:t — under förutsättning av Kungl. Maj:ts stadfästelse. Efter ämbetsverkens uppfattning måste det anses vara en för kyrkofonden främmande uppgift att bekosta pensioner åt domkyrkosysslomän. Kyrkofondens verksamhet är begränsad till det territoriella prästerskapet, dit domkyrkosysslomännen icke äro att hänföra. Den omständigheten att domkyrkosysslomännen enligt kyrkolagen kunna och böra få sig ålagd viss predikoskyldighet i domkyrkan läser härvidlag icke hava någon betydelse. Skyldigheten i fråga, som närmast kan förklaras av deras ställning som domkyrkans tjänare, kan ingalunda sägas införa dem i det territoriella prästerskapets led. Ämbetsverken hava härvid frånsett de fall, då prästerlig befattning inom territoriell församling är förenad med domkyrkosysslomansbefattning; givet är att i sådant fall befattningshavaren i sin egenskap av tjänstgörande präst i de territoriella församlingarna har sin rätt till emeritilön vid den prästerliga tjänsten oförkränt.

Vid anmälan av ärendet i statsrådet den 6 augusti 1932 har dåvarande departementschefen, statsrådet Stadener, såsom sin uppfattning uttalat, att

sysslomanstjänsterna utan all fråga vore att betrakta såsom ordinarie prästerliga tjänster och givetvis såsom territoriella sådana. Härjämte har han uppgivit, att för samtliga sysslomanstjänster, med undantag av den i Härnösand, avgifter erläggas till prästerskapets änke- och pupillkassa efter vissa delaktighetsbelopp, ävensom erinrat därom att enligt kassans nu gällande reglemente delaktighetsbeloppet för domkyrkosyssloman utgöres av den i stat bestämda lönen i högsta löneklassen eller i förekommande fall av det penningbelopp, som lagts till grund vid lörens beräkning.

Vidare anförde statsrådet Stadener:

Jag finner sålunda fullt fog förefinnas för att rätt till emeritilön må beredas domkyrkosysslomännen. Härvid skulle jag dock vilja förorda en begränsning så till vida, att dylik rätt ej må tillkomma syssloman, som till äventyrs samtidigt skulle innehava ordinarie kyrkoherde- eller komministers-tjänst. Rätt till emeritilön skulle alltså med angivna undantag tillkomma domkyrkosyssloman, oavsett om hans tjänstgöring såsom sådan är av större eller mindre omfattning. Själva emeritilönens belopp skulle dock ställas i viss proportion till hans utgående lön, därest man föreskreve, att emeritilönens grundbelopp skulle motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, efter vilket avgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått.

Jag övergår därefter till frågan om huru och varifrån de ifrågasatta emeritilönerna böra utgå.

Kammarkollegiet och statskontoret avstyrka bifall till kyrkomötets framställning under anförande bland annat, att det måste anses vara en för kyrkofonden — vars verksamhet vore begränsad till det territoriella prästerskapet — främmande uppgift att bekosta nu ifrågasatta pensionering. Härvid är emellertid att observera, att det av riksdagen godtagna och för 1932 års kyrkomöte framlagda förslaget till lag om kyrkofond innehåller vissa ändrade bestämmelser rörande kyrkofondens inkomster och utgifter. Vad här säges torde icke, varken materiellt eller formellt, kunna anses utgöra något hinder för att låta kyrkofonden bära utgiften även för nu ifrågakomna emeritilöner. Den obetydliga merutgift för fonden, varom här kan bliva tal, synes mig icke heller böra tillmätas någon betydelse.

Då jag sålunda är böjd förorda beredande av emeritilöner åt domkyrkosysslomän, synes mig enklast vara, att tillägg i nu förevarande avseende göres i emeritilönelagen, innebärande, att emeritilön må tillkomma domkyrkosyssloman, som icke innehar ordinarie kyrkoherde- eller komministers-tjänst, ävensom att emeritilönens grundbelopp skall för sådan domkyrkosyssloman motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, efter vilket avgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått.

I skrivelse till kyrkomötet förenämnda den 6 augusti 1932, nr 11, förklarade sig Kungl. Maj:t med anledning därav vilja inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet för sin del godkände ett vid skrivelsen fogat lagförslag av enahanda lydelse som det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget.

I avgivet betänkande, nr 15, har kyrkomötets särskilda utskott meddelat, att enligt inhämtade upplysningar sysslomännen vid domkyrkorna i nedan-

nämnda städer vore delaktiga i prästerskapets änke- och pupillkassa med följande belopp:

i Uppsala	kronor 4,000
i Linköping	» 1,500
i Skara	» 1,900
i Strängnäs	» 2,300
i Västerås	» 2,600
i Växjö	» 1,000
i Kalmar	» 750 och
i Karlstad	» 250

Sedan utskottet tillika meddelat, att varken domkyrkosysslomannen i Härnösand eller sysslomannen i Visby vore delaktig i änke- och pupillkassan, har utskottet förklarat, att utskottet ansåge, att domkyrkosysslomännens befattningar vore att anse såsom ordinarie prästerliga tjänster samt vid sådant förhållande även domkyrkosysslomännen borde komma i åtnjutande av emeritilön.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 september 1932, nr 29, har kyrkomötet meddelat, att kyrkomötet för sin del godkänt ifrågakommande lagförslag.

Utskottet finner det i och för sig önskvärt, att domkyrkosysslomännen i viss utsträckning komma i åtnjutande av emeritilön. Ej heller har utskottet velat motsätta sig förslaget i vad det innebär, att dylika löner skulle gäldas av kyrkofonden.

Utskottet.

Beträffande den närmare utformningen av förslaget i övrigt vill utskottet emellertid framhålla den av kammarkollegium och statskontoret särskilt påpekade omständigheten, att domkyrkosysslomännens arbetsuppgifter inom de olika stiftens taga deras tid i anspråk i väsentligt olika grad, så att sysslan endast i enstaka fall kan anses som huvudbefattning under det att den i andra fall giver innehavaren blott ringa sysselsättning. Såsom framgår av förutvarande statsrådet Stadeners ovan intagna uttalande, skulle enligt förslaget emeritilön tillkomma domkyrkosysslomannen, oavsett om hans tjänstgöring såsom sådan är av större eller mindre omfattning, med undantag allenast för de fall, då han tillika är innehavare av ordinarie kyrkoherde- eller komministertjänst. Utskottet hyser emellertid för sin del den uppfattningen, att en dylik pensionering icke bör ifrågakomma i andra fall än då sysslan är att anse såsom en huvudbefattning. En begränsning av sistnämnda innebörd kan uppenbarligen icke tänkas bliva genomförd utan att densamma uttryckligen framgår av lagens formulering.

Utskottet vill i övrigt framhålla, att det grundbelopp, varmed emeritilön enligt förslaget skall utgå, för de olika domkyrkosysslomännen synes komma att stå i mycket växlande proportion till sammanlagda värdet av de avlöningsförmåner, som för närvarande i olika former utgå till befattnings-

havarna i fråga. Beträffande vidare den del av de prästerliga emeritilönerna, som i lagen betecknats såsom provisoriskt tilläggsbelopp, förekommer icke i propositionen något uttalande, som utvisar, att sådant tilläggsbelopp skall tillkomma jämväl domkyrkosyssloman. Av den föreslagna lagändringen torde likvisst följa, att domkyrkosyssloman, så snart emeritilön överhuvud beredes honom, jämväl skall bekomma provisoriskt tilläggsbelopp med det i lagen angivna belopp, 1,000 kronor. Därest emellertid domkyrkosyssloman, såsom förutvarande statsrådet Stadener anfört, skulle komma i åtnjutande av emeritilön även i sådana fall, då hans befattning allenast utgör en bisyssla, kan understundom enbart det provisoriska tilläggsbeloppet komma att vida överstiga sammanlagda beloppet av de avlöningsförmåner, domkyrkosyssloman åtnjuter under sin tjänst. Utskottet kan för sin del icke finna en dylik anordning lämplig.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande proposition måtte av riksdagen avslås.

Stockholm den 28 februari 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck, Borell, Larson* i Lerdala, *Svenson* i Eskhult och *Bissmark*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Nilsson* i Antnäs och *K. A. Westman*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Rimforsa, *Olsson* i Mellerud, *Berg* och *Rudén*.